

РЕЦЕНЗІЇ

РЕЦЕНЗІЯ НА МОНОГРАФІЮ ДОКТОРА ЮРИДИЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОРА
БИСАГИ Ю.М. «ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИНАМ:
КРИМІНОЛОГО-ВІКТИМОЛОГІЧНА ПАРАДИГМА»

Джуджа О.М.,

*доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України,**ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

Протягом останнього десятиліття у світі відбулися значні зміни, що позначилися на всіх сферах життєдіяльності як окремої людини, так і суспільства загалом (економічній, політичній, соціальній тощо). На сучасному етапі поглиблено розглядаються питання, яким раніше не приділялося належної уваги, зокрема й проблеми ставлення до жертв злочинів, захисту жертви, відновлення її прав, завданої їй шкоди тощо.

Поступальний розвиток кримінології пов'язується з виникненням нових наукових спрямувань, покликаних підвищити ефективність заходів соціальної профілактики. Одним із них є віктимологічний напрям, у центрі якого перебуває особа потерпілого як одна з детермінант кримінального акту.

На фоні загострення соціально-політичних проблем і суперечностей, які виступають джерелом віктимізації українських громадян, наростає її криміногенна складова, викликана активізацією злочинності, що посягає на права, свободи й інтереси особи. У своїй сукупності кримінальні процеси такої властивості уражають різні соціальні прошарки та групи населення, стимулюючи водночас зростання їхнього віктимологічного потенціалу. При цьому процес інтенсивної віктимізації населення відбувається не лише симетрично щодо криміногенних проявів, а й змінюється структура віктимності населення, трансформується та інтенсифікується його розподіл за соціальними групами.

Викладене свідчить про необхідність проведення подальших наукових досліджень, спрямованих на розробку ефективніших профілактичних заходів, застосування яких допоможе реально знизити рівень криміналізації й віктимізації суспільства та задовольнити нагальні потреби практичної діяльності правоохоронних органів у цій сфері. При цьому головна увага в наукових розробках має приділятися насамперед сфері забезпечення особистої безпеки громадян. З огляду на це поряд із дослідженнями особи злочинця, причин та умов вчинення злочинів у теорії боротьби зі злочинністю виникають нові напрями. Одним із них є віктимологія, яка з метою більш поглибленого проникнення в механізм злочинної поведінки й розроблення найбільш дієвих профілактичних заходів вивчає жертву злочину, її поведінку та взаємодію зі злочинцем тощо.

Протягом останніх років у кримінологічній літературі все більше уваги приділяється вивченню жертв злочинів, розробленню проблем віктимоло-

гічної профілактики. Підвищення інтересу до цієї проблематики зумовлюється низкою обставин, насамперед висуненням на перший план в ієрархії соціальних цінностей та цілей правоохоронної діяльності захисту особи, її життя, здоров'я, прав і свобод.

У зв'язку із цими обставинами набуває вирішального значення дослідження проблемних питань, що стосуються обґрунтування поняття, елементів (рівнів), методів і принципів кримінологічної віктимології, змісту передумов та основних етапів становлення й розвитку, співвідношення та взаємозв'язку кримінологічної віктимології з іншими видами антикримінальної політики держави, ефективності її формування й реалізації на національному та регіональному рівнях як щодо злочинності в цілому, так і щодо окремих її видів. За сучасних умов посилення криміногенного потенціалу, у процесах нестабільності соціально-політичної ситуації в країні, а також посилення економічної кризи дослідження окреслених проблем є, безумовно, своєчасним та актуальним.

Важливим результатом розвідки вважаємо розробку наукового обґрунтування необхідності теорії віктимологічного запобігання злочинам в Україні. На основі здобутого автором достатнього обсягу віктимологічної інформації проведено її послідовний науковий аналіз, який дозволив використати ці знання в процесі соціального управління девіктимізацією особистості й суспільства. Крім розробки концептуальних засад побудови віктимологічної теорії в кримінології, запропоновано вдосконалити методологію віктимологічних досліджень, вводячи їх нові спеціальні методи та конкретизуючи головні напрями їх застосування.

У монографії досліджено історію віктимології, становлення й розвиток віктимологічної думки, етапи формування сучасної віктимологічної науки, загальні теоретичні положення віктимології, проблеми віктимності соціальних груп. Також розкрито вчення про віктимологічний детермінізм, охарактеризовано сутність віктимологічної профілактики й віктимологічної безпеки.

Вирішення проблем захисту жертв злочинів вимагає нового підходу. Збільшення кількості жертв злочинів, невирішеність їх проблем зумовлюють нові, ще складніші ситуації, вирішення яких можливе також за допомогою використання потенціалу віктимології. Автором надано поняття віктимологічного потенціалу, визначено його ознаки.

Робота базується на значному обсязі наукової літератури вітчизняних і зарубіжних авторів, на положеннях міжнародного й національного законодавства, а також на значному емпіричному та сучасному статистичному матеріалі. Монографію підготовлено на достатньому науково-методичному рівні, вона має завершений варіант вивчення кримінологічної проблеми та чітку логічну структуру, відповідає вимогам, що висуваються до та-

ких робіт, а сформульовані в ній пропозиції й рекомендації мають як теоретичне, так і практичне значення.

Монографія може бути корисною для науковців, викладачів, аспірантів і студентів вищих навчальних закладів юридичного профілю, практичних працівників правоохоронних органів, фахівців органів державної влади, суддів та всіх, хто зацікавлений у запобіганні злочинам і правопорушенням.